

До 75-річчя Шуригіної Лідії Семенівни

Цими сонячними весняними днями святкує свій ювілей Лідія Семенівна Шуригіна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізики державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет», відмінник освіти України.

Фахівець у галузі теоретичної фізики, методики викладання фізики, вона є автором понад семидесяти наукових праць, присвячених актуальним питанням гуманітаризації та гуманізації природничо-наукової освіти, вдосконалення змісту освіти та професійної підготовки вчителя фізики, впровадженню ідей синергетики в підготовку майбутніх вчителів. Все своє життя Лідія Семенівна пов'язала з наукою і викладанням.

Упродовж восьми років (1997-2005 рр.) Лідія Семенівна була деканом фізико-математичного факультету.

Лідія Семенівна навчалась в Кабардино-Балкарському державному університеті на фізико-математичному факультеті. Саме там були зроблені перші кроки на науковій ниві, на заняттях студентського наукового гуртка під керівництвом видатного фізика Франкля Ф.І.¹

Після закінчення університету в 1959 році Лідія Семенівна 4 роки працювала вчителем фізики в місті Слов'янську, а потім була прийнята на посаду асистента кафедри фізики Слов'янського державного педагогічного інституту, а ще через два роки одержала посаду старшого викладача.

¹ ФРАНКЛЬ ФЕЛІКС ІСИДОРОВИЧ [28.02(12.03).1905, м. Вена (Австрія) – 7.04.1961, м. Нальчик] – спеціаліст в галузі математики, механіки, математичної і теоретичної фізики, доктор філософії (1927), доктор технічних наук (1934), доктор фізико-математичних наук (1936), член-кореспондент Академії артилерійських наук (1947-1953). Народився в Австрії, в 1929 приїхав до СРСР. Автор фундаментальних досліджень по трансзвуковій газовій динаміці, методів розв'язування широкого класу газодинамічних задач тощо. В 1950 році за політичні погляди був виключений із ВКП(б) і висланий до м. Фрунзе, а потім у 1957 р. за станом здоров'я переїхав до м. Нальчик, де до кінця життя керував кафедрою експериментальної і прикладної фізики в Кабардино-Балкарському державному університеті.

Лідія Семенівна поєднувала викладацьку роботу з науковими дослідженнями. Курси підвищення кваліфікації з загальної фізики на ФПК Московського державного університету дали новий поштовх в науковій діяльності. Під керівництвом доктора педагогічних наук Пінського А.А.² Лідія Семенівна занялась дослідженнями ролі та місця релятивістських, квантових і статистичних ідей у викладанні фізики в середній та вищій школі. В 1979 році в науково-дослідному інституті змісту та методів навчання АПН СРСР (м. Москва) відбувся захист кандидатської дисертації на тему «Развитие статистических представлений школьников при изучении молекулярной, атомной и ядерной физики».

У 1986 році Шуригіній Л.С. присуджено вчене звання доцента по кафедрі фізики. Впродовж багатьох років Лідія Семенівна читала лекційні курси на фізико-математичному факультеті: методи математичної фізики, теоретична фізика, основи синергетики, актуальні проблеми сучасної фізики.

Упродовж 1997-2005 років Шуригіна Л.С. обіймала посаду декана фізико-математичного факультету СДПУ. Виняткова працездатність і діяльний характер, що спонукає до постійного творчого пошуку, знаходження нових нестандартних рішень, до застосування раціонального підходу у вирішенні будь-якої проблеми, допомагали поєднувати адміністративну і науково-педагогічну роботу.

Висока результативність науково-педагогічної діяльності Лідії Семенівни оцінена і відзначена рядом нагород:

- медаллю «Ветеран праці»,
- почесним знаком «Відмінник освіти України»,
- почесним дипломом від Донецької облдержадміністрації за вагомий внесок у створення «Золотого інтелектуального фонду» Донбасу,
- почесними грамотами Міністерства освіти і науки України.

У день ювілею нашої колеги кожен із нас хоче засвідчити шану та вдячність.

Щиросердно вітаємо Вас, шановна Лідія Семенівно, зі знаменною датою у Вашому житті! Бажаємо Вам міцного здоров'я на довгі роки, щастя, добробуту, творчого натхнення та плідної праці на науковій ниві!

² ПІНСЬКИЙ АРКАДІЙ АРОНОВИЧ (1922, Речиця Мінської губ. – 1997, Москва), доктор педагогічних наук (1977), професор (1983), член-кореспондент РАО (1995). З 1971 працював в АПН СРСР, головним науковим співробітником НДІ змісту і методів навчання. Автор навчальних посібників: *Задачі по фізиці*. М., 1977; *Основы физики*, т. 1–2. 3-е изд. М., 1981 (в співавторстві з Б.М. Яворським); *Методика преподавания физики в средней школе*. М., 1989.

Основні та найбільш вагомі праці Л.С. Шуригіної

1. *Шуригіна Л.С.* Значение структуры содержания учебного материала в формировании методов познавательной деятельности / Л.С. Шуригіна // Формирование умений и навыков в области познавательной деятельности в процессе изучения основ наук: Всесоюзная конференция: тезисы материалов. — Мин. просвещения УССР, 1974.
2. *Шуригіна Л.С.* О легко наблюдаемом релятивистском эффекте / Л.С. Шуригіна // Физика в школе, 1975. — № 3.
3. *Шуригіна Л.С.* Вероятностно-статистические идеи в курсе физики / Л.С. Шуригіна // Программа Всесоюзного совещания по проблемам преподавания физики в пединституте. — Чернигов, 1975.
4. *Шуригіна Л.С.* Статистические идеи в школьном курсе физики и проблемы формирования коммунистического мировоззрения / Л.С. Шуригіна // Воспитание учащихся в процессе обучения основ наук: сборник. — НИИ СиМО АПН СССР, 1977.
5. *Шуригіна Л.С.* Модельный эксперимент по молекулярной и ядерной физике / Л.С. Шуригіна, А.А. Пинский // Физика в школе. — Педагогика, 1977. — № 5.
6. *Шуригіна Л.С.* О развитии статистического мышления школьников в курсе физики / Л.С. Шуригіна, А.А. Пинский // Новые исследования в педагогических науках. — Педагогика, 1978. — № 1.
7. *Шуригіна Л.С.* К методике изучения явления фотоэффекта / Л.С. Шуригіна // Исследования по методике преподавания физики. — НИИ СиМО АПН СССР, 1978.
8. *Шуригіна Л.С.* К вопросу о взаимосвязи курсов теории вероятности и физики / Л.С. Шуригіна // Проблемы межпредметных связей в подготовке учителей математики и физики в пединститутах: Всесоюзная научная конференция: тезисы материалов. — Душанбе, 1978.
9. *Шуригіна Л.С.* Необратимость тепловых процессов / Л.С. Шуригіна // Учебный диафильм для факульт. курса в 9 классе. — Студия «Диафильм» Госкино СССР, 1979.
10. *Шуригіна Л.С.* Статистические идеи в курсе физики и формирование мировоззрения / Л.С. Шуригіна // Радянська школа. — Радянська школа, 1979. — № 3.

11. *Шурыгина Л.С.* Развитие статистических представлений школьников при изучении молекулярной, атомной и ядерной физики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Методика навчання фізики» / Л.С. Шурыгина. — 1979.
12. *Шурыгина Л.С.* Изучение необратимости тепловых процессов / Л.С. Шурыгина // Физика в школе. — Педагогика, 1983. — № 5.
13. *Шурыгина Л.С.* Методические указания к изучению раздела «Квантовая физика» в средней школе (для студентов специальностей 2105, 2104) / Л.С. Шурыгина. — Мин. просв. УССР, Славянский госпединститут, 1987.
14. *Шурыгина Л.С.* К изучению эффекта Комптона / Л.С. Шурыгина // Физика в школе. — Педагогика, 1987. — № 2.
15. *Шурыгина Л.С.* О профессиональном становлении будущего учителя / Л.С. Шурыгина // Психологические условия профессионального становления личности в свете реформы общеобразовательной и профессиональной школы: Всесоюзная конференция: тезисы. — Славянск, 1988.
16. *Шурыгина Л.С.* Методические указания к курсу «Квантовая механика» (для студентов специальностей 2105, 2104) / Л.С. Шурыгина. — Мин. просв. УССР, Славянский госпединститут, 1988.
17. *Шурыгина Л.С.* Вопросы гуманитаризации преподавания физики / Л.С. Шурыгина // научно-методическая конференция: тезисы докладов. — Донецк, 1990.
18. *Шурыгина Л.С.* Пути реализации проблемного обучения на лекциях / Л.С. Шурыгина // Методические, дидактические и психологические аспекты проблемного обучения физике: Всесоюзная конференция: тезисы докладов. — Донецк, 1990.
19. *Шурыгина Л.С.* Проблемное обучение как условие развития творческого мышления / Л.С. Шурыгина // Всесоюзная конференция: тезисы. — Донецк, 1990.
20. *Шурыгина Л.С.* Проблемы гуманитаризации преподавания / Л.С. Шурыгина // Учитель и общество. Опыт, проблемы, поиски: сборник. — Измаил, 1990.
21. *Шурыгина Л.С.* О гуманитаризации преподавания физики / Л.С. Шурыгина // Личность и познавательные процессы: сборник. — Москва, 1991.
22. *Шурыгина Л.С.* Проблемные ситуации при изучении необратимости / Л.С. Шурыгина // Всесоюзная конференция. — Донецк, 1991.

23. *Шурыгина Л.С.* Психологические основы творчества и проблемное обучение / Л.С. Шурыгина, В.А. Надточий // Методологические, дидактические и психологические аспекты проблемного обучения: тезисы докладов 2-й всесоюзной научно-методологической конференции. — 1991.
24. *Шурыгина Л.С.* Об одном способе подготовки проблемных ситуаций / Л.С. Шурыгина, В.Н. Ткаченко // Международная научно-методическая конференция: тезисы. — Донецк, 1993. — С. 38 – 39.
25. *Шурыгина Л.С.* Проблемные ситуации при формировании понятия температуры / Л.С. Шурыгина, М.К. Нечволод // 3-я Международная конференция: тезисы. — Донецк, 1993. — С. 70 – 80.
26. *Шурыгина Л.С.* Численное моделирование процессов самоорганизации / Л.С. Шурыгина, Н.Н. Голоденко, Ю.Н. Гриценко // Компьютерные программы учебного назначения: 1-я Международная конференция: тезисы докладов. — Донецк, 1993. — С. 293 – 294.
27. *Шурыгина Л.С.* Автоматизированная установка на базе микроЭВМ для определения концентрации примесей в полупроводниках / Л.С. Шурыгина, В.Н. Ткаченко, В.А. Надточий // Компьютерные программы учебного назначения: 1-я Международная конференция: тезисы докладов. — Донецк, 1993. — С. 270 – 271.
28. *Шуригіна Л.С.* Задача як спосіб створення проблемної ситуації / Л.С. Шуригіна // Проблеми використання задач у процесі викладання природничо-математичних дисциплін: Збірник статей. — Чернігів, 1993. — С. 134 – 135.
29. *Шуригіна Л.С.* Ідеї інтеграції в підготовці учителя фізики / Л.С. Шуригіна // Регіональна науково-практична конференція: тези доповідей. — Запоріжжя, 1993. — С. 28 – 29.
30. *Шуригіна Л.С.* До проблеми розвитку творчого мислення / Л.С. Шуригіна, В.М. Ткаченко, О.П. Каменєв // Формування творчої особистості для оновлюваної національної школи: Всеукраїнської науково-практичної конференції: тези доповідей. — Умань, 1993.
31. *Шурыгина Л.С.* О междисциплинарном семинаре «Принцип дополнительности» / Л.С. Шурыгина // Международная научная конференция: тезисы докладов. — Тернополь, 1993.
32. *Шуригіна Л.С.* Математичне моделювання як метод формування інтегративного мислення / Л.С. Шуригіна, М.М. Голоденко // Інтегративні ідеї у викладанні природознавчих наук: Міжнародна конференція: тези доповідей. — Тернопіль, 1993.

33. *Шуригіна Л.С.* Информатизация системы образования как условие совершенствования его содержания / Л.С. Шуригіна, М.М. Голоденко, В.О. Надточій // Комп'ютерні програми учбового призначення: II Міжнародна конференція: тези доповідей. — Донецьк: ДонДУ, 1994. — С. 35.
34. *Шуригіна Л.С.* Шляхи гуманітаризації викладання фізики / Л.С. Шуригіна, М.М. Голоденко, М.К. Нечволод // Шляхи удосконалення фундаментальної і професійної підготовки вчителів фізики: II Всеукраїнська конференція: II Всеукраїнської конференції: тези доповідей, — Київ, 1995. — Ч. 1. — С. 10.
35. *Шуригіна Л.С.* Зміст освіти і можливості НІТ / Л.С. Шуригіна, В.О. Надточій // Шляхи удосконалення фундаментальної і професійної підготовки вчителів фізики: II Всеукраїнська конференція: тези доповідей. — Київ, 1995. — Ч. 1. — С. 11.
36. *Шуригіна Л.С.* Шляхи гуманітаризації викладання фізики / Л.С. Шуригіна, М.К. Нечволод, М.М. Голоденко // Проблеми удосконалення фундаментальної та професійної підготовки вчителів фізики: збірник. — Київ: Укр. держ. педуніверситет, 1996. — С. 33 – 37.
37. *Шуригіна Л.С.* Про вдосконалення змісту шкільної фізичної освіти / Л.С. Шуригіна, В.О. Надточій // Методичні особливості викладання фізики на сучасному етапі: II міжвузівська науково-практична конференція: матеріали доповідей. — Кіровоград, 1996 — Ч. 1. — С. 92 – 93.
38. *Шурыгина Л.С.* Проблемные ситуации в разделе «Квантовая физика» / Л.С. Шурыгина, Е.Г. Шурыгин // Методологические, дидактические и психологические аспекты проблемного обучения: материалы 4-й международной научно-методологической конференции. — Донецк: ДонГУ, 1996.
39. *Шуригіна Л.С.* Фізика як засіб гуманітаризації освітньо-професійної підготовки вчителя технологій / Л.С. Шуригіна // Проблеми трудової і професійної підготовки: науково-методичний збірник. — Київ-Слов'янськ, 1997. — Вип 1. — С. 51 – 53.
40. *Шуригіна Л.С.* Фізика як фундаментальна наука в освітньо-професійній підготовці вчителя технологій освіти / Л.С. Шуригіна, М.К. Нечволод, В.О. Надточій // Трудова підготовка учнів та підготовка вчителів трудового навчання: історія, сучасність, перспективи розвитку : матеріали доповідей науково-практичної конференції. — Слов'янськ: СДП, 1997.
41. *Шурыгина Л.С.* Использование аналогии для создания проблемных ситуаций / Л.С. Шурыгина, В.А. Надточій // Современные проблемы дидактики высшей школы: тезисы Междун. конф. — Донецк: ДонГУ, 1997.

42. *Шурыгина Л.С.* Интегративные курсы как средство совершенствования содержания образования / Л.С. Шурыгина, Н.К. Нечволод // Современные проблемы дидактики высшей школы: тезисы Международной конференции. — Донецк: ДонГУ, 1997.
43. *Шуригіна Л.С.* До методики формування ймовірно-статистичного стилю мислення / Л.С. Шуригіна, Є.Г. Шуригін, О.М. Ладика // Методичні особливості викладання фізики на сучасному етапі: науково-методичний збірник. — Кіровоград, 1998. — С. 120 – 121.
44. *Шуригіна Л.С.* Шляхи гуманітаризації викладання прикладних наук / Л.С. Шуригіна, Є.Г. Шуригін, М.М. Голоденко // Гуманітаризація навчально-виховного процесу: Науково-методичний збірник. — Слов'янськ, 1998. — Вип. 4. — С. 38 – 44.
45. *Шуригіна Л.С.* До методики вивчення електричних машин / Л.С. Шуригіна, М.К. Нечволод, В.О. Надточій, М.М. Голоденко // Методичні особливості викладання фізики на сучасному етапі: науково-методичний збірник. — Кіровоград, 1998. — С. 116 – 117.
46. *Шуригіна Л.С.* Про критерії відбору змісту фізичної освіти / Л.С. Шуригіна, М.М. Голоденко, Є.Г. Шуригін // Дидактичні проблеми вдосконалення фізичної освіти в Україні. — Чернігів, 1998.
47. *Шуригіна Л.С.* Комп'ютерне моделювання досліду Франка-Герца / Л.С. Шуригіна, В.О. Надточій, В.Н. Ткаченко, М.М. Голоденко // Дидактичні проблеми вдосконалення фізичної освіти в Україні. — Чернігів, 1998.
48. *Шуригіна Л.С.* Про гуманітаризацію і гуманізацію природничо-наукової освіти / Л.С. Шуригіна, М.К. Нечволод, М.М. Голоденко // Гуманізація навчально-виховного процесу у вищій школі: наукові праці міжнародної науково-практичної конф. — Слов'янськ: СДПІ, 1999. — С. 32 – 34.
49. *Шуригіна Л.С.* Визначення коефіцієнту тертя кочення / Л.С. Шуригіна, М.К. Нечволод, В.О. Надточій, М.М. Голоденко // Науково-методичний збірник з проблем навчального фізичного експерименту. — Чернігівський державний педагогічний університет, 1999.
50. *Шуригіна Л.С.* Про вивчення законів еволюції / Л.С. Шуригіна, Є.Г. Шуригін // Фундаментальна та професійна підготовка фахівця з фізики: V Всеукраїнська наукова конференція, 6 – 7 черв. 2000 р.. — Київ: Національний педуніверситет ім. М.П. Драгоманова, 2000.
51. *Шуригіна Л.С.* Емоційний фактор у викладанні фізики / Л.С. Шуригіна, М.К. Нечволод, В.О. Надточій, М.М. Голоденко // Активізація навчальної діяльності в школі та вузі: Всеукраїнська науково-практична

- конференція. — Криворізький держ. педуніверситет, 2000.
52. *Шурыгіна Л.С.* О гуманитаризации естественнонаучного образования / Л.С. Шурыгіна, Е.Г. Шурыгін // Наука и образование на пороге III-го тысячелетия. — 2000. — С. 212.
53. *Шуригіна Л.С.* Елементи синергетики в курсі фізики / Л.С. Шуригіна, Ю.М. Рибянський // Проблеми методики викладання фізики на сучасному етапі: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. — Кіровоград, 2000.
54. *Шуригіна Л.С.* Проблеми сучасних освітніх технологій / Л.С. Шуригіна, М.К. Нечволод, М.М. Голоденко, В.О. Надточій, А.М. Берестовий // Управління якістю професійної освіти: міжнародна науково-методична конференція: збірник наукових праць. — Донецьк: Либідь, 2001. — С. 265 – 268.
55. *Шуригіна Л.С.* Людина як об'єкт пізнання в точних науках / Л.С. Шуригіна, Є.Г. Шуригін, Т.С. Савченко // Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць. — Слов'янськ, 2001. — Вип. XII. — С. 62 – 67.
56. *Шуригіна Л.С.* Інтегровані курси як засіб фундаменталізації освіти / Л.С. Шуригіна, Є.Г. Шуригін // Фундаментальна та професійна підготовка фахівців з фізики: VII Всеукраїнська наукова конференція: тези доповідей. — Київ, 2002. — С. 46.
57. *Шуригіна Л.С.* Еволюція як трансдисциплінарна категорія / Л.С. Шуригіна, Є.Г. Шуригін // Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики. — Т. 2. — Кривий Ріг. — 2002. — С. 357 – 362.
58. *Шуригіна Л.С.* Інтегровані курси як засіб фундаменталізації освіти / Л.С. Шуригіна, Є.Г. Шуригін, Т.С. Савченко // Наукові записки: збірник наукових статей Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. — К.: НПУ. — 2002. — Випуск 48. — С. 204 – 207.
59. *Шуригіна Л.С.* Об изучении антропного принципа / Л.С. Шурыгіна, К.В. Ларин // Пошуки і знахідки. — Слов'янськ, 2003. — С. 17 – 21.
60. *Шуригіна Л.С.* К проблеме совершенствования содержания физического образования / Л.С. Шурыгіна, М.Л. Захаров, Н.В. Линник // Пошуки і знахідки. — Слов'янськ, 2003. — С. 17 – 21.
61. *Шуригіна Л.С.* Синергетика в системі педагогічної освіти / Л.С. Шуригіна, Є.Г. Шуригін // Стратегічні напрями реформування системи освіти: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції. — Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. — Том 40. — С. 68 – 69.

62. *Шуригіна Л.С.* Шляхи вдосконалення змісту освіти / Л.С. Шуригіна, Є.Г. Шуригін // *Фундаментальна та професійна підготовка фахівців з фізики: ІХ Всеукраїнська наукова конференція: матеріали конференції.* — Київ: НПУ, 2004. — С. 14.
63. *Шуригіна Л.С.* Шляхи вдосконалення змісту освіти / Л.С. Шуригіна, Є.Г. Шуригін // *Науковий вісник НПУ імені М.П. Драгоманова Серія: педагогічні науки.* — 2004. — Вип. 1.
64. *Шуригіна Л.С.* О формировании нелинейного стиля мышления / Л.С. Шурыгина, Е.Г. Шурыгин // *Наукові дослідження — теорія та експеримент 2006: Матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції.* — Полтава, 2006. — Т. 4 — С. 151 – 153.
65. *Шуригіна Л.С.* Операторы квантовой механики / Л.С. Шурыгина, Е.Г. Шурыгин // *Учебное пособие.* — Славянск: СДПУ, 2008. — 66 с.
66. *Шуригіна Л.С.* К проблеме формирования современной научной картины мира / Л.С. Шурыгина, Е.Г. Шурыгин // *Якісна освіта ХХІ століття: проблеми і пошуки : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції, 14 березня 2009 р., Донецьк. Т. 1. / Ред. Н.М. Лосєва.* — Донецьк: ДонНУ. — 2009. — С. 123 – 128.
67. *Шуригіна Л.С.* Про вивчення поняття необоротності / Л.С. Шуригіна, С.В. Павлов // *Пошуки і знахідки.* — Слов'янськ, 2009. — Вип. 3. — С. 119 – 121.
68. *Шуригіна Л.С.* Синергетика и образование / Л.С. Шуригіна // *Проблеми трудової професійної підготовки.* — Слов'янськ: СДПУ, 2011. — С. 3 – 11.
69. *Шуригіна Л.С.* Идеи синергетики в содержании образования будущих учителей / Л.С. Шурыгина, Е.Г. Шурыгин, Н.В. Скворцова // *Теорія та методологія фундаментальних дисциплін у вищій школі: збірник наукових праць.* — Кривий Ріг: НметАу, 2012. — С. 229 – 237.
70. *Шуригіна Л.С.* Антропный принцип в науке и в содержании образования / Л.С. Шурыгина, Е.Г. Шурыгин // *Збірник наукових праць фізико-математичного факультету СДПУ.* — Слов'янськ, 2012. — Вип. 2. — С. 208 – 215.

Шановній Лідії Семенівні бажаємо міцного здоров'я, творчої наснаги і подальших успіхів у науці та викладацькій роботі!

**Професорсько-викладацький склад
фізико-математичного факультету ДДПУ.**